

EINDVERSLAG DER COMMISSIE VAN RAPPORTEURS
over het ontwerp van wet tot regeling van de rechtsbijstand
aan on- en minvermogenden.

Nadat het Voorlopig Verslag der Commissie aan de Regering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD

1. De ondergetekende heeft met instemming kennis genomen van de verklaring van zeer vele leden, dat zij zich verheugen over de in het onderhavige wetsontwerp voorgestelde regeling, die een eind maakt aan de toestand, dat advocaten vrijwillig en om niet rechtsbijstand verlenen aan onvermogenden. Deze toestand mag een eeuw geleden begrijpelijk zijn geweest: bij de huidige structuur van de maatschappij behoort de last van een stuk maatschappelijke zorg niet uitsluitend op één groep van de bevolking te drukken.

De ondergetekende heeft met de wensen, welke in de balie leven, gaarne rekening gehouden. Het is nuttig, dat alle advocaten, en in het bijzonder de jongere, met alle delen der bevolking in aanraking komen en geconfronteerd worden met alle soorten maatschappelijke problemen. Het is redelijk, dat de advocaten voor dit werk een, zij het voorlopig zeer bescheiden, vergoeding ontvangen. In zoverre bevat het ontwerp dus inderdaad een wijziging van de bestaande toestand. Het bevat evenwel nog een andere wijziging, die niet over het hoofd gezien mag worden, en wel, dat de regeling der materie gelicht is uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering en in een afzonderlijke wet is ondergebracht. Uit deze losmaking van het burgerlijk procesrecht blijkt, dat de rechtsbijstand een breder terrein dan vroeger zal kunnen bestrijken, en wel al die gebieden, waarop rechtsbijstand nodig en wenselijk kan zijn, zoals administratieve rechtspraak.

In het bijzonder is het nuttig, indien bij het kantongerecht meer rechtsbijstand wordt verleend dan tot dusver of althans, dat de advocaten voor een deel van dit werk worden ontlast. Dit heeft geleid tot inschakeling van de gerechtsdeurwaarders bij het werk van de bureaus van consultatie.

De ondergetekende is gevoelig voor de waarderende woorden, die door enige leden gewijd zijn aan de wijze van samenwerking tussen hem en de Tweede Kamer der Staten-Generaal. Hij moge overigens opmerken, dat, wat de samenwerking met het Parlement betreft, de wijze van behandeling van dit ontwerp, naar hij hoopt, geenszins een uitzondering vormt en zal vormen. Wellicht ten overvloede moge hier nog worden opgemerkt, dat bij het gewijzigd ontwerp uiteraard in belangrijke mate rekening is gehouden met de door de Tweede Kamer gesteunde wensen van de Nederlandse Orde van Advocaten, doch dat ook het oorspronkelijk ontwerp geheel geïnspireerd was op de toenmalige wensen van de Nederlandse balie.

Minister Donker heeft bij het indienen van zijn ontwerp het ter tafel liggende ontwerp van de Nederlandse Advocaten Vereniging als uitgangspunt genomen. Toen bleek, dat de balie van inzicht was veranderd en dat deze verandering van inzicht in het Parlement een begrijpelijke weerklank vond, heeft de ondergetekende het ontwerp aan de nieuwere en zijns inziens evenzeer gerechtvaardigde opvattingen aangepast.

Zoals hierboven al is opgemerkt, wil dit ontwerp de mogelijkheid openen, dat de rechtsbijstand een groter terrein bestrijkt dan tot dusver. Met het oog op de mogelijke ontwikkeling in

deze richting is de samenstelling van de bureaus van consultatie breder geworden. Welke de ontwikkeling zal zijn, zal voor een belangrijk deel van de praktijk afhangen. Het ontwerp geeft de financiële en legislatieve basis om tot een opbouw en ontplooiing van dit belangrijke stuk maatschappelijke zorg te komen.

Met de vele aan het woord zijnde leden is de ondergetekende van oordeel, dat, nu de beslissing over de gratis admisie bij de rechter gelaten is, het zwaartepunt van de bureaus van consultatie bij de advocaten behoort te liggen.

De beloning, die op dit ogenblik aan toegevoegde raadslieden kan worden toegestaan, is inderdaad gering in verhouding tot de te presteren arbeid. De ondergetekende hoopt, dat het bij een gunstiger stand van 's lands financiën mogelijk zal zijn een gunstiger regeling te treffen dan door hem thans kan worden aangeboden.

De ondergetekende wil, zoals hij ook in de Tweede Kamer bij de openbare behandeling reeds heeft opgemerkt, gaarne overwegen of de gratis-admissieprocedure niet voor vereenvoudiging vatbaar is.

Sommige leden merken op, dat volgens het derde lid van artikel 3 van het ontwerp de Minister van Justitie het aantal leden van ieder bureau van consultatie bepaalt. Bepaalt hij nu ook, vervolgen deze leden, hoeveel leden advocaten, gerechtsdeurwaarders en deskundigen op het gebied van maatschappelijk werk het bureau telt? Dit is nodig, omdat de leden-advocaten door de rechtbank benoemd worden en de rechtbank dus moet weten hoeveel plaatsen voor leden in het bureau zijn. De ondergetekende meent, dat krachtens het derde lid van artikel 3 hij niet alleen het totaal aantal leden voor ieder bureau zal kunnen vaststellen, maar ook het aantal leden van iedere categorie.

Naar de mening van de ondergetekende is het ontwerp voldoende duidelijk gesteld. Van taal- en stijlfouten is de ondergetekende niet gebleken. Hieronder zal op de gegeven voorbeelden worden teruggekomen.

Hiervoor is reeds opgemerkt, dat het losmaken van deze materie uit het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering steeds bedoeld is geweest om aan te duiden, dat rechtsbijstand door bureaus van consultatie niet alleen gegeven kan worden in civiele procedures, maar ook in alle andere gevallen (behalve in straf- en tuchtzaken), waarin rechtsbijstand nuttig kan zijn. Dit geldt dus ook voor de raden van beroep en voor de Centrale Raad van Beroep.

2. De ondergetekende heeft reeds verklaard, dat naar zijn mening de rechtskundige adviseurs bij het verlenen van bijstand aan on- en minvermogenden zullen behoren te worden ingeschakeld zodra hun positie geregeld is. Het verheugt hem, dat dit standpunt door vele leden wordt gedeeld.

De ondergetekende kan mededelen, dat hem een ontwerp voor een praktizijnswet, opgesteld door de werkgroep, waarop in het Voorlopig Verslag wordt gedoeld, heeft bereikt. Het ligt in zijn voornemen dit ontwerp, nadat het van een toelichting is voorzien, zo spoedig mogelijk voor indiening bij de Staten-Generaal te doen gereedmaken.

Het is echter niet wel mogelijk om reeds thans de rechtskundige adviseurs bij de verlening van de rechtshulp in te schakelen. Onder rechtskundige adviseurs immers zijn al diegenen te verstaan, die hun beroep maken van het verlenen van rechtsbijstand in kantongerechtszaken. Daar zijn, naar ieder weet, uitstekende mensen onder, maar ook minder goede. De bedoeling van de regeling van de status der rechtskundige adviseurs is juist om hier het kaf van het koren te scheiden. Vóór dit gebeurd is, zou inschakeling van de rechtskundige adviseurs betekenen, dat ook die personen belast zouden worden met de behartiging van belangen van on- en minvermogenden, die men juist liever niet met de behartiging van belangen van rechtzoekenden belast wil zien.

3. Met de aan het woord zijnde leden is de ondergetekende van mening, dat aan de bureaus van consultatie thans geen tegenwoordiger van werknemers behoort te worden toegevoegd. De band met de bureaus voor arbeidsrecht is, doordat de gratis-

admissieprocedure bij de rechter is gebleven, verbroken. Op die gronden is in het gewijzigde ontwerp dan ook voorgesteld, dat een lid van het bureau deskundig moet zijn op het gebied van maatschappelijk werk.

De ondergetekende heeft ook bij de openbare behandeling in de Tweede Kamer opgemerkt, dat het verstandig zal zijn de ontwikkeling af te wachten van de verhouding tussen de adviesbureaus van de vakorganisaties en de bureaus van consultatie.

Concurrentie tussen de bureaus van consultatie en de bureaus der vakorganisaties verwacht de ondergetekende niet. Hij ziet geen gevaar, dat de leden van een vakorganisatie zich zouden afwenden van hun eigen bureau om zich door het bureau van consultatie in arbeidszaken te laten helpen. Voor afwijking van de adviezen van beide soorten bureaus van elkander acht hij niet veel gevaar aanwezig, daar het grootste deel der arbeidszaken tot heden door de bureaus der vakorganisaties wordt behandeld. Van de ontwikkeling van de hier geschetste verhouding zou de ondergetekende het ook willen laten afhangen of wellicht op den duur moet worden overwogen de bureaus van de vakorganisaties te subsidiëren. Mocht blijken, hetgeen de ondergetekende weinig waarschijnlijk voorkomt, dat door de bredere opzet van de bureaus van consultatie de arbeid van de bureaus van de vakorganisaties in het gedrang zou komen, dan zou inderdaad moeten worden overwogen op welke wijze de voortzetting van de door die bureaus op zo voortreffelijke en deskundige wijze verrichte werkzaamheden kan worden gegarandeerd.

Artikel 5. Naar de mening van de ondergetekende is het niet twijfelachtig, dat dit artikel bedoelt te bepalen, dat in het reglement van het bureau te vinden moet zijn waar en wanneer de rechtzoekenden zich tot het bureau (of tot de afdelingen als het bureau daarin gesplitst is) kunnen wenden.

Artikel 10. In het rechtsvorderingsverdrag is bepaald, dat de onderdanen van de verdragsluitende partijen ten aanzien van de rechtsbijstand in alle andere contracterende Staten als eigenonderdanen zullen worden behandeld. Aangezien staatloze ingezetenen geen onderdanen van een Staat zijn en dus te hunnen aanzien geen verdragsbepaling kan worden gemaakt, terwijl ook de wederkerigheid met betrekking tot hen niet in het geding is, is voor hen een uitzondering gemaakt in de Nederlandse wet. Voor de onderdanen van de partijen bij het rechtsvorderingsverdrag ligt die uitzondering in het tractaat, niet alleen voor de in Nederland gevestigde onderdanen van de contracterende Staten, maar ook voor de elders wonenden.

Artikel 12. Bij de tweede Nota van Wijzigingen is in artikel 11, tweede lid, het woord „verklaring” vervangen door „stukken”, omdat artikel 857 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering de mogelijkheid opent, dat niet alleen een verklaring omtrent het vermogen van het gemeentebestuur wordt overgelegd, maar eventueel ook andere stukken, die het onvermogen staven. Inderdaad is verzuimd het woord „verklaring” in artikel 12 eveneens in „stukken” te veranderen. Echter is onder de stukken, bedoeld in artikel 857 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering in de eerste plaats de aldaar genoemde verklaring begrepen. Het woord „verklaring” in artikel 12 slaat dus inderdaad terug op het tweede lid van artikel 11. Bij het ontwerp-Praktizijnswet, waarbij het onderhavige ontwerp toch zal moeten worden gewijzigd, kan de gesignaleerde onelegantie worden weggenomen.

Artikel 24. Het is de bedoeling van de ondergetekende om de rechtzoekenden een geringe vergoeding naar draagkracht te doen betalen voor het te hunnen behoefte verrichte werk. In welke zaken dit werk verricht wordt, is onverschillig. Het ligt dus bepaaldelijk niet in het voornemen van de ondergetekende bij beroepszaken aangaande de sociale verzekering kosten in rekening te brengen en bij andere zaken niet.

Artikel 25. Het komt de ondergetekende voor, dat het bedrag, dat kan worden toegekend als beloning voor de behandeling van een toegevoegde zaak, zo gering is, dat, althans voor

zaken, die gediend hebben voor de rechterlijke colleges, differentiatie niet nodig en wenselijk is. Het afhankelijk stellen van de beloning van de omvang van het werk leidt tot verlerlei arbeid en controle, die, gezien de geringe toe te kennen bedragen, overbodig is.

Wel overweegt de ondergetekende ten aanzien van kanton-gerechtszaken enige differentiatie aan te brengen.

De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeling van dit antwoord aan de Kamer haar eindverslag te kunnen sluiten.

Vastgesteld 21 juni 1957.

REIJERS
DE NIET
KOLFF
DE WILDE
GEUZE.